

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาชุดการจัดกิจกรรม ดนตรีและจังหวะเพื่อพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและสืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาเป็นส่วนประกอบแนวทางในการทำวิจัย ซึ่งได้แบ่งเนื้อหาไว้ 2 หัวข้อ ดังนี้

1. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแต่งเพลง

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จีเซล (Arnold Gesell) มีแนวคิดในการเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมให้ใช้ประสาททั้งห้าอย่างของร่างกาย เช่น การใช้ตาหูฟัง การวาดเขียน และการกรอกน้ำ เป็นต้น กล่าวคือเป็นพัฒนาการทางร่างกายโดยการเจริญเติบโตของเด็ก แสดงออกเป็นพฤติกรรมด้านต่างๆ สำหรับพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กนั้นหมายถึง การที่เด็กได้แสดงออกทางความสามารถในการกระทำกับวัตถุ เช่น การเล่น ลูกบอล การขีดเขียน เด็กต้องใช้ความสามารถของการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือ (Arnold Gesell 1880-1961)

ทฤษฎีพัฒนาของ จีเซลนั้นอธิบายถึงพัฒนาการทางกายที่มีรูปแบบที่แน่นอนและเป็นไปตามลำดับขั้น สภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยส่งเสริมและต่อเติมพัฒนาการของเด็ก จีเซลเน้นถึงการเติบโตและลักษณะของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ถึงแม้แบบแผนและขั้นตอนพัฒนาการจะเหมือนกัน พัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการที่ประสานสัมพันธ์กันทุกด้านทั้งร่างกาย จิตใจ ดังนั้นการพัฒนาเด็กจึงต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทุกด้าน ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายของจีเซลมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กทั้งหมด 10 ด้านต่อไปนี้

1. ลักษณะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก
2. สุนิยส่วนบุคคล
3. การแสดงออกของอารมณ์
4. ความกลัว ความฝัน
5. ความเป็นตัวของตัวเอง การแสดงออกทางเพศ
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
7. การเล่นและการใช้เวลาว่าง
8. การเรียน
9. จริยธรรม
10. ปรัชญาชีวิต

กีเซล ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายว่าการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยนั้นแสดงออกเป็นพฤติกรรมด้านต่างๆ สำหรับพัฒนาการทางร่างกายนั้นหมายถึง การที่เด็กแสดงความสามารถในการจัดกระทำกับวัตถุ เช่น การเล่น ลูกบอล การขีดเขียน เด็กต้องใช้ความสามารถ

ของการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตของ 2 ส่วนคือระบบประสาทและการเคลื่อนไหวประกอบกัน ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญของเด็กในวัยนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหว การทำงานของระบบประสาทกล้ามเนื้อ การพัฒนาความสามารถในการควบคุมร่างกายโดยการบังคับส่วนต่างๆของร่างกาย กีเซลส์ได้ศึกษาความสามารถของเด็กตามแบบธรรมชาติ โดยสังเกตพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่ แรกเกิดจนเติบโตเต็มที่ การสังเกตมีทั้งสังเกตด้วยตาและถ่ายภาพยนตร์เอาไว้ศึกษาโดยละเอียด ภายหลังผลการศึกษาก็ได้ผลสรุปว่า ความสามารถของเด็กก็มีเป็นระยะและขั้นตอน แต่ละช่วงอายุมีความหมายและมีความสำคัญแก่ชีวิต เพราะเป็นรากฐานของบุคคลเมื่อเป็นผู้ใหญ่พฤติกรรมของบุคคลจะมีอิทธิพลมาจากสภาพความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อ ต่อมกระดูก และประสาทต่างๆ สิ่งแวดล้อมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลง และกีเซลส์ได้แบ่งพัฒนาการเด็กออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว (gross motor development) เป็นความสามารถของร่างกายที่ครอบคลุมถึงการบังคับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหวทั้งหมด

2. พฤติกรรมด้านการปรับตัว (fine motor or adaptive development) เป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวกับระบบความรู้สึก เช่น การประสานงานระหว่างตากับมือ ซึ่งดูได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็ก เช่น ในการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นลูกบาศก์ การสั่นกระดิ่ง การแกว่งกำไล ฯลฯ ฉะนั้น พฤติกรรมด้านการปรับตัวจึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางด้านการเคลื่อนไหว

3. พฤติกรรมทางด้านภาษา (language development) ประกอบด้วยวิธีสื่อสารทุกชนิด เช่น การแสดงออกทาง หน้าตา ท่าทาง การเคลื่อนไหวท่าทางของร่างกาย ความสามารถในการเปล่งเสียง และภาษาพูดการเข้าใจในการสื่อสารกับผู้อื่น

4. พฤติกรรมทางด้านนิสัยส่วนตัวและสังคม (personal social development) เป็นความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ระหว่างบุคคลกับบุคคลและบุคคลกับกลุ่มภายใต้ภาวะแวดล้อมและสภาพความเป็นจริงนับเป็นการปรับตัวที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตของสมองและระบบการเคลื่อนไหวประกอบกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก กีเซลส์พบว่าก่อนที่จะทำอะไรง่ายๆ เช่น หยิบอาหารใส่ปากได้นั้นมีการเรียนรู้หลายขั้นตอน โดยในขั้นแรกทารกจะใช้มือตะปบ ขั้นต่อมาจับของด้วยมือ 4 นิ้วติดกันกับฝ่ามือ โดยเริ่มใช้ฝ่ามือตอนใกล้ๆ สันมือต่อมาจะเลื่อนไปใช้ใจกลางมือ ครั้นแล้วหัวแม่มือจึงค่อยเลื่อนมาช่วยจับ ขั้นสุดท้าย คือการหยิบของด้วยหัวแม่มือกับปลายนิ้วยิ่งไปกว่านั้น กีเซลส์และคนอื่นๆ ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการควบคุมการปฏิบัติการแห่งกล้ามเนื้อของเรามีพัฒนาการเริ่มจากศีรษะจรดเท้า เรียกว่า Cephalo Caudal Sequence คือ หันศีรษะได้ก่อนชันคอแล้วจึงคว้า คืบ นั่ง คลาน ยืน เดิน และวิ่งตามลำดับการควบคุมปฏิบัติการกล้ามเนื้อ ยังมีพัฒนาการเริ่มจากใกล้ตัวก่อน เรียกว่า Proximodistal Sequence เช่น ที่แขนขา ทารกย่อมบังคับการเคลื่อนไหว แกว่งแขนขาได้ก่อนมือและเท้า เด็กใช้แขนคล่องก่อนมือและใช้มือคล่องก่อนนิ้ว ดังนั้นเด็กเล็กๆเมื่อต้องการจับอะไรก็คว้าไปทั้งตัว ต่อมาจึงยื่นออกไปเฉพาะแขนแล้ว จึงใช้มือและนิ้วมืองัดกล่าวถ้าจะให้เด็กเล็กๆเขียนหนังสือมันจะได้

ตัวโต เพราะกล้ามเนื้อมียังใช้ไม่คล่องแคล่ว ได้แต่วาดแขนออกไปกว้างๆ ต่อเมื่อการบังคับ กล้ามเนื้อบรรลุนิติภาวะแล้วจึงสามารถเขียนตัวเล็กๆได้ เพราะสามารถบังคับกล้ามเนื้อ และนิ้ว

ออร์ฟ Orff Schulwerk (Carl Orff) ซึ่งเป็นนักการศึกษา และนักประพันธ์เพลงชาว เยอรมัน โดยมีแนวความคิดเสริมพัฒนาการให้เด็กโดยเชื่อว่าการเรียนเกิดจากการปฏิบัติ โดยปฏิบัติ อย่างมีความสุข สนุกสนานกับจังหวะ และเพลง เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้ เกิดความคิด สร้างสรรค์ มีความกล้าแสดงออก การใช้เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถเด็ก ใน บรรยากาศการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มที่ไม่ใช่การแข่งขัน จะสร้างความรู้สึกรอบอุ้ม ไว้วางใจ และ การปฏิบัติเพลงกับจังหวะจะสร้างความมั่นใจในตนเองแก่เด็ก และปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกรักดีกับการให้ ความร่วมมือกับสังคม (Carl Orff 1859-1982)

คาร์ค วิสเลอร์ (Clark Wissler) มีแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้สองด้าน คือ ทฤษฎี ขอบเขตทางวัฒนธรรม (Culture Areas) และแบบแผนวัฒนธรรม (Pattern of culture) โดยนัก ทฤษฎีท่านนี้ได้สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของชาวเอสกิโมและทำการศึกษาวัฒนธรรมจากทั่วโลก ซึ่ง พบว่าในวัฒนธรรมทุกระบบนั้นทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ มีใช้อยู่ในทุกสังคมใน ทุกมุมโลกโดยเรียกกระบวนดังกล่าวนี้ว่าระบบวัฒนธรรมสากล Clark Wissler (1921) ซึ่งตามระบบของ วัฒนธรรมในระดับสากล มีดังนี้

1. ภาษาสังคม มนุษย์ทุกสังคมมีภาษาพูด และภาษาเขียน ทุกอย่างมีความ เชื่อมโยงกับภาษา เช่น การเล่นเกม การเขียนนิทาน และทำทาง
2. ศิลปะ ศิลปะมีอยู่ในสังคมมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ เช่น การวาดรูป ชีตเขียน ดนตรีและการขับร้อง การเต้นและฟ้อนรำ การแกะสลักไม้ การละเล่น การแสดงละคร เป็นต้น
3. ระบบเศรษฐกิจ ระบบการแลกเปลี่ยนสินค้า ระบบเงินตรา การผลิต การจำแนกแจกจ่าย และการบริโภคสินค้า รวมถึงสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์
4. ความเชื่อและศาสนา พิธีกรรมทางศาสนา พิธีการรักษาโรค พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับการเกิด และพิธีเกี่ยวกับการตาย
5. สถาบันครอบครัว ระบบเครือญาติ การแต่งกาย และการสืบทอดตระกูล
6. วัฒนธรรมประเพณีหรือพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การเดินทาง คมนาคมขนส่ง เครื่องนุ่งห่ม อาวุธสงคราม อาชีวะ การเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล ระบบการเมืองการปกครอง ระบบนิติ บัญญัติ ระบบตุลาการและระบบควบคุมสังคม
8. การศึกษา ศักยภาพระหว่างคนต่างสังคม สงครามระหว่างเครือญาติ หรือสงครามในระหว่างคนในสังคมเดียวกัน
9. กีฬาและการละเล่น การออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการที่เกี่ยวข้อง
10. ระบบความรู้ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมถึงนิทานต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้คน

แนวทางการศึกษาของเด็กในช่วงอายุ 5 ปีแรก ตามปรัชญาหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ.2546 ได้ให้ความสำคัญและกล่าวถึงแนวทางในการศึกษาของเด็กในช่วงวัย 5 ปีแรก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความเป็นธรรมชาติของเด็กด้านพัฒนาการ โดยขึ้นอยู่กับศักยภาพได้สิ่งแวดล้อมสังคม วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย ความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจ เพื่อเป็นการสร้างรากฐานให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพัฒนาไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตัวเองและสังคม นอกจากนี้จากการพัฒนาการในด้านต่างๆทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม เพื่อให้ได้รับการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างเต็มประสิทธิภาพ

เบญจา พิมจุฬา (2537:13) กล่าวถึงเพลงประกอบการสอนมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ช่วยทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทางด้านอารมณ์ เพลงจะช่วยกระตุ้นและเร้าให้นักเรียนเกิด ความสุขขณะเรียน เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. เพลงช่วยทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย นักเรียนได้ร้องเพลง และเคลื่อนไหวท่าทางประกอบเพลง เช่น ประหมื่อให้จังหวะแสดงท่าทางประกอบ

3. ช่วยทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เพราะนักเรียนได้ร้องเพลง และยังช่วยให้จำเนื้อหาได้อย่างรวดเร็วแม่นยำกว่าการเรียนธรรมดา

4. ช่วยทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทางด้านสังคม เพราะนักเรียนได้เข้าร่วมกลุ่มร้องเพลงกับเพื่อนๆทำให้ เกิดความพร้อมเพรียงเป็นหมู่คณะ

ราตรี รุ่งทวิชัย(2539:61) กล่าวได้กล่าวไว้ในเรื่องการสอนว่า หากครูมีเทคนิคในการนำเพลงมา สอดแทรกได้ทุกครั้งในกิจกรรมการเรียน นักเรียนจะมีความสุขในการเรียนมาก หรืออาจใ้เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนหรือทบทวนเนื้อหาการเรียน

นงเยาว์ศรีกรรณ(2543:23) ได้กล่าวว่าเพลงมีอิทธิพลต่อชีวิตเป็นอย่างยิ่งทุกวงการอาศัยเพลงเป็นสื่อกลางเพื่อนำ ไปสู่เป้าประสงค์ทางการศึกษาก็เช่นเดียวกันการนำเพลงไปใช้ประกอบการสอนเด็กใช้นำเข้าสู่บทเรียน ใช้สอนหรือสรุปจะช่วยให้เด็กมีความสุขสนุกสนานและมีความสุขในการเรียน

ทฤษฎีพัฒนาของ จีเซล (Gesell) อธิบายถึงพัฒนาการทางกายที่มีรูปแบบที่แน่นอนและเป็นไปตามลำดับขั้น สภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยส่งเสริมและต่อเติมพัฒนาการของเด็ก จีเซลเน้นถึงการเติบโตและลักษณะของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ถึงแม้แบบแผนและขั้นตอนพัฒนาการจะเหมือนกันพัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการที่ประสานสัมพันธ์กันทุกด้านทั้งร่างกาย จิตใจ ดังนั้นการพัฒนาเด็กจึงต้องพัฒนาไปพร้อมๆกันทุกด้าน ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายของจีเซลมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแต่งเพลง

กลุ่มเสี่ยงปัญญา (Penta Centric) รศ.พิชิต ชัยเสรี ได้กล่าวถึงกลุ่มเสี่ยงปัญญาไว้ในรายวิชาสัมมนาคุณาธิปไตย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดการวิเคราะห์ดนตรีเพื่อจัดกลุ่มบันไดเสียง ผู้วิจัยได้นำระบบดังกล่าวนี้มาช่วยในการจัดการ ซึ่งท่าน ร.ศ. พิชิต ชัยเสรี ได้กล่าวถึงระบบดนตรีเกิดจากการนำเอาระบบเสียงทั้ง 7 เสียง มาทำการร้อยเรียงเสียง

ประสานกันและมีการหลบเสียงโดยไม่ใช้เสียงที่ 4 และเสียงที่ 7 ในบันไดเสียงนั้นๆ ซึ่งส่งผลให้เพลงในระบบดนตรีต่างๆมักจะมีเสียงหลักๆปรากฏอยู่ 5 เสียง ซึ่งพบมากในระบบดนตรีของวัฒนธรรมดนตรีในกลุ่มอุษาคเนย์ และยกตัวอย่างดนตรีไทยคือฆ้องวงใหญ่ เพราะฆ้องวงใหญ่นั้นเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงทำนองหลักของเพลง อย่างไรก็ตามแม้เสียงส่วนใหญ่ที่ปรากฏในเพลงบทเพลงหนึ่ง จะใช้เสียงแค่ 5 เสียงร้อยเรียงกันจนกลายเป็นกลอนเพลงในบทเพลงนั้นๆ คือการเอาทำนองหลักที่ว่านี้ไปแปรเป็นทำนองที่เหมาะสมกับบทบาทของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เนื่องจากการบรรเลงจริงซึ่งมักเกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งในการแปรทำนองให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีมักมีการนำเอาเสียงทั้ง 7 เสียงมาใช้ทั้งหมด ดังนั้นเสียงดนตรีหรือกลุ่มเสียงที่นำมาใช้ในวัฒนธรรมดนตรีไทยจึงเป็นระบบเสียงที่เรียกกันว่า “Penta Centric” (พิชิต ชัยเสรี, 14 กุมภาพันธ์ 2553) ในระบบบันไดเสียงของดนตรีสากลนั้นมีการใช้โครงสร้างเสียงสองระบบ คือ โครงสร้างเสียงแบบระบบ 7 เสียง (Diatonic Scale) และโครงสร้างเสียงแบบระบบ 12 เสียง (Chromatic Scale) ในระบบการบรรเลงดนตรีสากลนั้นมีการใช้ระบบเสียง 5 เสียง โดยข้ามเสียงในตัวโน้ตเสียงที่ 4 และตัวโน้ตเสียงที่ 7 ในบันไดเสียง โดยเรียกระบบเสียงดังกล่าวนี้ว่า “Pentatonic Scale”

C	D	E	-	G	A	-
ด	ร	ม	-	ซ	ล	-

ตารางที่ 1 กลุ่มเสียงปัญจมูล Penta Centric หรือ Pentatonic Scale

รองศาสตราจารย์ข้าม พรประสิทธิ์ ให้คำอธิบายเรื่องวิธีการกำหนดบันไดเสียงดนตรีโดยหากกำหนดให้ลูกยอต้นเป็นเสียงมีตามผู้บรรเลงดนตรีไทยวงปี่พาทย์นิยม และไม่ว่าจะเป็นวงเครื่องสายหรือวงปี่พาทย์ เสียงลูกยอของฆ้องวงใหญ่จะเป็นทางเสียงขวาเสมอ จะปรากฏตารางกลุ่มปัญจมูลที่แตกต่างจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ในระบบบันไดเสียงไทยนั้น ระบบเครื่องสายกำหนดให้เสียง “ฟา” เท่ากับลูกยอของฆ้องวงใหญ่ โดยท่านได้กล่าวอธิบายดังนี้ ทางขวา(พชลตร), ทางกลางแหบ(มฟชทด), ทางนอก(รมฟลท), ทางเพียงอบน(ดรมชล), ทางกลาง(ทตรฟช), ทางใน(ลทดมฟ) และ ทางเพียงอล่าง(ชลทรม) (ข้าม พรประสิทธิ์, 20 มิถุนายน 2553)

จากข้อมูลในการจัดการระบบบันไดเสียงของกลุ่มเสียงระบบปัญจมูล ที่กล่าวมาแล้วนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์ ประธานสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านให้คำอธิบายในเรื่องการแบ่งกลุ่มเสียงอย่างเป็นระเบียบวิธีไว้แล้วโดยสมบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถนำมาเชื่อมโยงอธิบายในเรื่องกลุ่มของตัวโน้ตที่เป็นบันไดเสียง เพื่อให้สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนและเกิดความเข้าใจตรงกันในการศึกษา

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ ได้กล่าวถึงจังหวะของการบรรเลงเพลง ประกอบด้วยการเน้นเสียงและความยาวของเสียง โดยหมายถึงเสียงยาวสั้นหรือเสียงหนักเบา ซึ่งประกอบอยู่ในส่วนของประโยคที่สลับซับซ้อนกันไปในวิถีแห่งการดำเนินของบทเพลง ควบไปด้วยจังหวะที่ดำเนินไปเป็นระยะๆตามแบบของการประพันธ์เพลง ทั้งนี้จังหวะยังมีองค์ประกอบต่างๆหลายด้านด้วยกัน ได้แก่

อัตราจังหวะ (Meter) การกำหนดของเสียงดนตรีจะต้องอาศัยเวลาเป็นสิ่งที่กำหนดช่วงของ

ระยะของเวลาอย่างสม่ำเสมอ เราเรียกว่าจังหวะเคาะ(Beat) ซึ่งเปรียบเสมือนนาฬิกาเดิน เป็นการเคาะจังหวะพื้นฐานของดนตรีหรือเพลง เกิดจากการเคาะหรือการเน้น (Accent)

ความเร็วจังหวะ (Tempo) เป็นภาษาอิตาเลียน หมายถึง เวลาในทางดนตรีหมายถึงความเร็ว (ณัฐรต์ สุทธิจิตต์, 2532: 21) ไว้ดังนี้

Largo (ลาร์โก)	แปลว่า	ช้ามาก
Lento (เลนโต)	แปลว่า	ช้า
Andante (อัลตาเลเต)	แปลว่า	ค่อนข้างช้า
Allegro (อัลเลโก)	แปลว่า	เร็ว
Presto (เพรสโต)	แปลว่า	เร็วมาก

ลีลาจังหวะ (Rhythmic Pattern) เป็นรูปแบบของจังหวะที่กำหนดขึ้นของบทเพลง หรือที่เรารู้จักกันดีในชื่อจังหวะต่าง ๆ ของบทเพลง เช่น

เพลง 2 จังหวะ 2/4 ลีลาจังหวะมาร์ช (March)

เพลง 3 จังหวะ 3/4 ลีลาจังหวะวอลซ์ (Waltz) หรือควิกวอลซ์ (Quick waltz)

เพลง 4 จังหวะ 4/4 ลีลาจังหวะสโลว์ (Slow) แทงโก (Tango) โซล (Soul)

การใช้เพลงประกอบการสอน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ(2533:33) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนำเพลงมาเพื่อใช้ประกอบการสอน ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายวิชาเรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากบทเรียนโดยไม่รู้ตัวเพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านเล่น
3. เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับการร้องรำไปด้วยเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์
4. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแก่เด็ก ได้มีโอกาสเข้ากับผู้อื่นและร่วมงานกันได้อย่างมีความสุข
5. ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มในการแสดงท่าทางประกอบ
6. เพื่อกล่อมเกล้าให้เด็กมีนิสัยอ่อนโยน ละมุนละไม

ปริญญา สุขศรีใส (2554:24) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้เพลงประกอบการสอน เพื่อให้เด็กได้รับความรู้จากบทเรียน โดยไม่รู้ตัวเกิดความเพลิดเพลินไม่เบื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมแก่เด็กกล่อมเกล้าให้เด็กมีนิสัยอ่อนโยนแต่กล้าแสดงออกรักใคร่สามัคคีในหมู่คณะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการทางด้านอื่นๆต่อไป สุมณาพานิช (2531: 98)กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนเพลงไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน
2. เพื่อให้เด็กได้รับความรู้จากบทเรียน
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ให้แก่เด็ก
4. เพื่อให้เด็กมีความคิดริเริ่มแสดงนา ประกอบบทเพลง

5. เพื่อกล่อมเกลานิมนสิยาอ่อนโยน ละมุนละไม

6. เพื่อปลูกฝังนิสัยและพื้นฐานทางนาฏศิลป์และดนตรีเบื้องต้นให้แก่เด็ก

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายสำหรับใช้เพลงประกอบการสอนเพื่อให้เด็กได้รับความรู้จากบทเรียน โดยไม่รู้ตัว เกิดความเพลิดเพลินไม่เบื่อและช่วยกล่อมเกลานิมนสิยาอ่อนโยนแต่ กล่าวแสดงออกรักใคร่สามัคคีในหมู่คณะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน หลักการใช้เพลงประกอบการสอน เบญจา พิมจุฬา (2537:13) ได้กล่าวถึงหลักการใช้เพลงส่งเสริมการสอนไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นเพลงที่สอดคล้องตรงตามเนื้อหาในบทเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. ต้องใช้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยและโอกาส
3. ต้องใช้ให้เหมาะสมกับขั้นตอนในการเรียนรู้ของนักเรียน คือ เรียงตามลำดับจาก

ง่ายไปหายาก

เยาวพา เดชะคุปต์(2542:94) ได้กล่าวถึงการนำเอาเพลงไปใช้ประกอบการเรียนการสอนสามารถเลือกทำได้หลายกิจกรรม ดังนี้

1. ร้องเพลงให้จังหวะ – ทาทำทางประกอบ
2. ร้องเพลงทาสีเสียงดัง – ค่อย ไม่มีเสียงแสดงท่าทาง
3. ร้องเพลงประสานเสียง
4. เล่นบทบาทสมมติ
5. ทำท่าทางไม่ขยับเขยื้อน
6. เกมส์ทำตามสั่ง

ธวัช วันชูชาติ(2542:138) ได้กล่าวไว้ว่าเพลงที่ใช้ประกอบการสอนภาษาไทยมีผู้แต่งไว้เป็นจำนวนมากครูสามารถเลือกมาใช้ประกอบการสอนทักษะต่างๆ ได้โดยสะดวกการเลือกเพลงประกอบการสอนมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. เนื้อเพลงสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน
2. ภาษาที่ผู้แต่งเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
3. ทำนองเพลงง่ายๆนักเรียนเคยได้ยินอยู่เสมอ
4. เนื้อเพลงไม่สั้นหรือยาวเกินไป

5. ประเภทของเพลงควรมีเพลงหลายประเภท เช่น เพลงไทยเดิม เพลงสากลเพลงลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้านที่ครูเห็นเหมาะสม จึงสรุปได้ว่าหลักการใช้เพลงประกอบการสอนว่าเนื้อเพลงสอดคล้องกับ เนื้อหาที่จะสอนภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยเนื้อเพลงไม่สั้นหรือยาวเกินไป ต้องใช้ให้เหมาะสมกับขั้นตอนการเรียนรู้ของนักเรียน คือเรียงตามลำดับจากง่ายไปหายาก การแต่งเพลงประกอบการสอน

ปริญญ์ สุศรีใส(2554:24) ได้กล่าววว่าหลักการเพลงมาใช้ในการประกอบการสอนนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือหลักสูตรและตัวเด็ก ต้องเลือกเพลงที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับตัวเด็กมากที่สุด และเพลงที่นำมาใช้ในการสอนอ่านภาษานั้นต้องเป็นเพลงที่สอดคล้องกับ ลักษณะของผู้เรียนครูต้องทำความเข้าใจนักเรียนถึงความต้องการและสิ่งใดที่บกพร่องจากการ เรียนรู้ที่จำเป็นจะต้องฝึกฝนเพิ่มเติมนอกจากนี้ควรนึกถึงวัน เวลาและโอกาสที่จะนำเพลงมาใช้ ประกอบการสอน

เนื่องจากเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานแล้ว สิ่งที่เกิดในช่วงปฐมวัยสมควรได้รับสาระประโยชน์ทางการเรียนรู้ คือเรื่องของภาษาพูดโดยผู้ออกแบบ การสอนหรือครูควรเลือกเพลงที่มีภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่มีเนื้อระดับง่าย และสามารถนำมา ประยุกต์ให้เด็กลองใช้ในชีวิตประจำวันได้

อำไพ สุจริตกุล(2530:29) ได้กล่าวถึงการแต่งเพลง การแต่งเพลงสำหรับเด็กหรือแต่ง เพลงประกอบกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดแนวคิดให้ชัดเจน ว่าต้องการสอนอะไร
2. เรียบเรียงเป็นเนื้อเพลงคร่าวๆก่อน ด้วยถ้อยคำสั้นๆ เข้าใจง่าย
3. หาทำนองที่คุ้นหูเช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม เพลงร่ำวง เพลงโฆษณา หรือ แต่งขึ้นเอง
4. ลองบรรจุเนื้อร้องลงตามทำนองและจังหวะ
5. แก้ไขปรับปรุงเนื้อร้องให้เข้าทำนองจนเป็นที่พอใจอยากปรบมือเข้าจังหวะ และ ควรเลือกจากทำนองเพลงยอดนิยมในแต่ละสมัย เพราะเป็นเพลงที่คน ส่วนใหญ่ได้ ยินได้ฟังกันอยู่เสมอ ทั้งครูและเด็กจะร้องได้ง่ายขึ้น

การกำหนดเป้าหมายในการแต่งเพลงนั้นสำคัญ เพราะทำให้รูปแบบการดำเนินทำนองและ การเรียบเรียงถ้อยคำเนื้อร้องในบทเพลงมีความสละสลวย โดยการที่เลือกใช้ทำนองที่คุ้นหูเช่น เพลง ตลาดหรือเพลงพื้นบ้านและพื้นเมืองที่คุ้นเคยในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ มาประยุกต์ดัดแปลงหรือใส่แต่ง เนื้อร้องใหม่โดยคำนึงถึงจังหวะและช่วงเสียง จะทำให้ได้บทเพลงที่มีความไพเราะและน่าสนใจ

ยุพิน พิพิธกุล(2522: 234-235) เสนอแนะแนวคิดวิธีการการแต่งเพลงประกอบการเรียน การสอนโดยมีลำดับขั้นตอนความคิด ดังนี้

1. แต่งโดยเทียบเนื้อร้องและทำนองเดิมที่เขามีร้องกันอยู่แล้ว
2. การเลือกทำนองเพลงนั้นควรเลือกทำนองที่ฟังแล้วเกิดความรู้สึกคุ้นเคยสนุกสนาน อยากปรบมือเข้า จังหวะและควรเลือกจากทำนองเพลงยอดนิยมในแต่ละสมัย เพราะเป็นเพลงที่คนส่วนใหญ่ได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอทั้งครูและเด็กจะร้องได้ง่ายขึ้น
3. การใช้ถ้อยคำควรดูด้วยว่าตอนใดควรเป็นเสียงสั้น ตอนใดควรเป็นเสียงยาว เฉพาะตอนลงท้ายที่ เป็นเสียงสั้นจะทำให้ไม่ไพเราะ
4. ก่อนลงมือแต่งเพลงต้องฝึกซ้อมร้องเพลงเดิมให้คล่องเสียก่อน และศึกษาเนื้อหาที่จะนำมาแต่งให้ลึกซึ้ง
5. เขียนเพลงเดิมไว้แล้วแต่งเพลงเทียบเคียงโดยให้มีจำนวนพยางค์เท่ากันหรืออาจ มากกว่าน้อยกว่าก็ได้
6. ควรเป็นเพลงสั้นๆ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การแต่งเพลงประกอบการสอนนั้นควร คำนึงถึงหลักสูตรระดับเด็ก ต้องเลือกเพลงที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับ ตัวเขา มากที่สุดนอกจากนี้ควรคำนึงถึงวัน เวลาและโอกาสที่จะนำเพลงมาใช้ประกอบการ สอนควรเลือกจากทำนองเพลงที่คนส่วนใหญ่ได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอทั้งครูและเด็กจะ ร้องได้ง่ายขึ้น การเลือกเพลงสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดการด้านศึกษาในระดับปฐมวัยนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาของมนุษย์เนื่องจากเป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านระบบประสาทและสมองจะเจริญเติบโตได้มากถึงร้อยละ 80 ของมนุษย์วัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นช่วงที่มีการเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเด็กปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อม ให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนเข้าสู่วัยเรียนในระดับประถมศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ให้การผูกพันอบรมเลี้ยงดูโดยปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีทางสังคมให้แก่เด็กนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรแกนกลางในการจัดการศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ สถานศึกษาต่างๆในท้องถิ่นสามารถนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็กครูผู้สอน สถานศึกษา ปรับตามสภาพปัญหาความต้องการความพร้อมหรือปรับให้มีเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีหลักการเดียวกัน

วรรณิตา วงษ์สาจันทร์ ผู้ชำนาญการด้านการศึกษาในระดับปฐมวัย กล่าวถึงอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อวางรากฐานให้ชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์ทางพัฒนาการอย่างสมวัย มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างอันเป็นอัตลักษณ์ระหว่างบุคคลโดยใช้กิจกรรมกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมความพร้อมของเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้การศึกษาระดับปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของเด็ก และเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละคนภายใต้บริบท อารยธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน เนื่องด้วยมีหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรง สมบูรณ์กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง ร่าเริงแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขรวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์บนชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่และการจัดการเรียนการสอน โดยการผ่านการเล่นและกิจกรรมเหมาะสมกับวัยโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นผู้เรียนให้สนุกเล่นให้มีความรู้และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล
3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอัน ดีงามเคารพนับถือและกตัญญูทุกเวทีต่อบิดามารดา มีชาติศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย

4. หลักความร่วมมือโดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาร่วมมือกัน ในการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับช่วงวัยสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักการแห่งความสอดคล้องอุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับ สาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบาย ของการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยดังนี้ หลักการสร้างหลักสูตรเป็นสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ เพราะในการจัดการประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3-5 ปีจึงต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยง ควบคู่กับการให้การศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญารวมทั้ง การสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้านแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายบูรณาการ ผ่านการเล่น และการจัดกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าที่เหมาะสมวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ตระหนักรู้ระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็ก เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้แต่ละคน ได้พัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพของพัฒนาการสูงสุด และนำไปสู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขเป็นคนดีคนเก่งของสังคม และสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือ

จากบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย (1994 อ้างถึงใน จินตนา ท้วนพงษ์, 2551)ได้ให้ความหมายของ “หลักสูตรปฐมวัย” โดยกล่าวว่าหมายถึงกรอบโครงสร้างซึ่งกำหนดสาระเนื้อหา ที่เด็กต้องเรียนรู้กระบวนการที่จะช่วยให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และสิ่งที่ครูทำหรือปฏิบัติเพื่อช่วยให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์รวมทั้งตลอดถึงบริบทที่การเรียนการสอนเกิดขึ้น ความต้องการและความสนใจของเด็กแต่ละบุคคล วีรบุรุษ ปิณฑวนิช (2544) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง ที่ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพเพราะหลักสูตรคือแนวทางในการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนเก่งและดี นอกจากนี้ยังมีความสุขตามความรู้ตามจุดหมายของชาติ คอลเนลลี และแคลนดินิน (Connelly & Calndinin, 1988) ได้กล่าวถึงการพิจารณาหลักสูตรในแง่ของการจัดประสบการณ์โดยได้มุ่งเน้นที่ประสบการณ์และสถานการณ์การมองหลักสูตรในที่จะมุ่งของทั้งกระบวนการไม่เน้นมองในส่วนใดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งสอดคล้อง กับนักการศึกษา บิลแมน และ

เซอร์แมน (Billman & Sherman, 1996) ที่กล่าวว่าหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของเด็กตั้งแต่เด็กมาถึงโรงเรียนในตอนเช้าจนกระทั่งกลับบ้าน สรุปได้ว่าหลักสูตรปฐมวัยหมายถึงกรอบโครงสร้างซึ่งกำหนดเนื้อหาสาระที่เด็กสนใจ และต้องการเรียนรู้รวมทั้งทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนตั้งแต่เช้าจนกลับบ้าน หลักสูตรและการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็กเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนารวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบันมิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกาได้ให้ข้อเสนอในการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย Bredekamp and Copple (1997) ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรปฐมวัยควรครอบคลุมทั้ง 4 ด้านของเด็กได้แก่พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ และสุนทรียศาสตร์ รวมตลอดถึงพัฒนาการด้านสติปัญญา และภาษา
2. หลักสูตรปฐมวัยควรบูรณาการเนื้อหาวิชาการต่างๆเข้าด้วยกัน และมีความหมายต่อตัวเด็ก
3. หลักสูตรปฐมวัยสร้างขึ้นบนพื้นฐานของสิ่งที่เด็กรู้อยู่แล้ว และสามารถทำได้หรือบนพื้นฐานความรู้เดิมของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กมั่นคงและส่งเสริมการได้มาซึ่งทักษะความคิดรวบยอดใหม่ๆ
4. การวางแผนหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ควรบูรณาการวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่มีความหมายต่อตัวเด็กและส่งเสริมพัฒนาการ ด้านความคิดรวบยอด อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่งถือเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นต้องใช้ในบางโอกาส
5. หลักสูตรควรส่งเสริมพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจกระบวนการและทักษะ นอกจากนั้นควรส่งเสริมการนำไปปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ใหม่
6. หลักสูตรควรส่งเสริมความเชื่อทัศนคติและวัฒนธรรมทางบ้านของเด็กรวมถึงการกระตุ้น ให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียน
7. จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของหลักสูตรควรสะท้อนความเป็นจริงของสังคมสัมพันธ์ กับอายุของเด็กที่ต้องการใช้และสอดคล้องกับบริบทที่เด็กอาศัยอยู่
8. เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ครูควรบูรณาการเทคโนโลยี ให้เป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน กระบวนการในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเลือกหัวข้อหรือหัวหน่วยการเรียนรู้

กอร์ดอน และวิลเลียม-บราวน์ (Gordon & Williams, 1995) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการวางแผน และพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรครูจะมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ตน ต้องการให้เด็กเรียนรู้โดยครูจำเป็นต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ได้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความสะดวก ในการประเมินผล
2. พิจารณาส่งที่จำเป็นตามลำดับก่อน-หลัง (Establish priorities) ครูควรพิจารณาจุดประสงค์ ของหลักสูตรที่ตนเห็นว่าสำคัญที่สุดประมาณ 3-5 จุดประสงค์ และให้เหตุผลสำหรับการเลือก จุดประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงสิ่งที่ตนให้ความสำคัญในการวางแผนหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย
3. ทราบแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวางแผน และพัฒนาหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การทราบแหล่งทรัพยากร ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น 1.วัสดุอุปกรณ์ในการสอน หรือวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ต่างๆ 2.บุคลากรเช่น พ่อ แม่หรือบุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ในชุมชน 3.สถานที่ที่สำคัญในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น
4. เวลาในการวางแผนล่วงหน้าครูจำเป็นต้องหาเวลาในการวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอน โดยอาจมีการวางแผนล่วงหน้า 1 อาทิตย์ หรือ 1 เดือน เป็นต้น
5. การประเมินของครูจำเป็นต้องทำการประเมินหลักสูตรที่ตนวางแผนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อดูว่าหลักสูตรที่ตนวางแผนนั้น เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการหรือไม่ (นกเนตร ธรรมบวร, 2549)

สรุปว่าการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งต้องครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา ผ่านกระบวนการที่ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่สะอาดปลอดภัย อากาศสดชื่นผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยนี้นับว่ามีผลต่อทัศนคติของเด็กโดยเฉพาะ เด็กที่เพิ่มมาเข้าโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ลิปเปอร์, วทิตอร์สปูน และบาบารา (Leeper witherspoon & Babara, 1984) เสนอว่าการจัดการสภาพแวดล้อม (Physical facilities) สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีส่วนเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กโดยเป็นการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าและเรียนรู้จากสิ่งทีนามธรรมให้มากที่สุด
2. ความปลอดภัยของเด็กและครู การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงความปลอดภัยให้มากที่สุด

3. ปรัชญาการศึกษาของเด็กปฐมวัย การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรให้เหมาะสมกับปรัชญาการศึกษาของเด็กในวัยนี้กล่าวคือห้องเรียนควรมีขนาดกว้าง มีการจัดมุมประสบการณ์มีตู้เก็บอุปกรณ์มีบริเวณจัดวางสิ่งของบริเวณที่รับประทานอาหารควรแสงสว่าง และมีสีสดใส อากาศถ่ายเทได้สะดวกและควรมีบริเวณที่ให้ครูทำงาน ควรมีบริเวณสำหรับเด็กเก็บหนังสือและอุปกรณ์บริเวณสำหรับเอาไว้ต้อนรับผู้ปกครอง บริเวณสำหรับให้ครูฝึกสอน รวมทั้งควรมีบริเวณที่จัดให้เด็กฝึกการเข้มาเรียนร่วมในโครงการกับเด็กปกติ และยังมีบริเวณสถานที่สำหรับเด็กเล่นกลางแจ้งที่สามารถเข้าสู่ห้องเรียนได้สะดวก

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญต่อเนื่อง จากธรรมชาติของเด็กวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ค้นคว้าทดลองและต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ดังนั้นการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กจึงจะสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าจึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตรเพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาดน้ำหนักจำนวนสีของสื่อและเครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่างๆ

สิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีสำหรับการศึกษาของเด็กปฐมวัย สิ่งของเด็กในช่วงระดับปฐมวัยสมควรได้รับประโยชน์ อันจะนำมาซึ่งการหลอมรวมให้เด็กมีความฉลาดทั้ง 4 ด้าน เพื่อเป็นคนดีต่อสังคมและมีความรู้เหมาะสมกับวัยอย่างเต็มที่